

Zorgprogramma

Mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag

Gemiva

Samen maken we het *verschil*.

Inhoud

Inleiding	3
1. Doelgroep.....	3
2. Visie	4
3. Hulpvragen	6
4. Doelgroep specifieke thema's.....	7
5. Werkwijze.....	9
6. Professionele kwaliteit	11
Literatuurlijst	15
Bijlage 1 Lichte verstandelijke beperking en MVG	16
Bijlage 2 Ernstige verstandelijke beperking en MVG	17

Laatst gewijzigd: februari 2022

Inleiding

In dit zorgprogramma lees je hoe Gemiva de ondersteuning van mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag vormgeeft. Hoe brengen we in ons werk met deze cliënten onze visie in de praktijk? Welke methodes en werkwijzen gebruiken we? Welke competenties heb je als medewerker nodig om met deze mensen te werken? En hoe kun je bij ons aan die competenties werken?

Met behulp van het zorgprogramma kun je kijken wat je al doet en wat je nog kunt ontwikkelen.

Heb je vragen? Stel ze aan Judith van der Hulst, Marjan Nuyt en Maike Smeets (kartrekkers onderhoudsteam zorgprogramma MVG)

1. Doelgroep

De groep cliënten met moeilijk verstaanbaar gedrag is zeer divers. Wat zij gemeenschappelijk hebben, is dat ze gedrag laten zien dat de omgeving als problematisch ervaart en moeilijk te verstaan (begrijpen) is.

Dit gedrag kan zich uiten als:

- fysieke en verbale agressie gericht op anderen of hun fysieke omgeving;
- zelfverwondend gedrag;
- gedrag dat naar binnen gericht is, bijvoorbeeld extreem teruggetrokken gedrag.

Het gedrag heeft een negatieve invloed op de kwaliteit van leven van de cliënt of anderen.

(bron: reader CCE, probleemgedrag in de context, 2015).

2. Visie

Visie Gemiva in de praktijk voor mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag

Gemiva ondersteunt mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag bij het in stand houden van en/of de terugkeer naar een zo goed mogelijk bestaan en wil hen zo ondersteunen dat zij een zo normaal mogelijk leven kunnen leiden.

De basis van het gewone leven is:

- overdag zorgen voor het huishouden, werken en/of leren, het besteden van vrije tijd;
- 's nachts voldoende slaap.

Het moeilijk verstaanbaar gedrag maakt het leven van een gewoon leven vaak tot een uitdaging.

Bij het in stand houden en/of terugkeren naar een zo goed mogelijk bestaan vinden wij het volgende belangrijk:

- zo veel mogelijk regie over je eigen leven;
- een plek hebben waar je je veilig en thuis voelt;
- kunnen leven in contact met anderen en kunnen uitdrukken wat in je leeft;
- je talenten kunnen gebruiken en bijdragen aan de samenleving;
- Om kunnen gaan met de vragen en problemen die je in je leven tegenkomt;

Per item uit de visie geven we een korte vertaling naar onze doelgroep. We illustreren dit met voorbeelden.

Zo veel mogelijk regie over je eigen leven

We proberen de wereld zo groot mogelijk te maken voor de cliënt. Zo kan hij zoveel mogelijk ervaringen opdoen. We kijken daarbij naar de wensen van de cliënt en/of zijn vertegenwoordiger en gaan daarover in gesprek. We laten moeilijk verstaanbaar gedrag niet leidend zijn in wat we wel of niet doen. We stemmen ons aanbod en de mate van begeleiding af op de beeldvorming over de cliënt en de draagkracht van de cliënt op dat moment.

Voor Karel zal regie over zijn eigen leven betekenen dat hij mag kiezen wat hij op brood wil en of hij in de huiskamer is of in de tuin, terwijl Janne kan aangeven wat voor werk ze wil doen en zelf bepaalt hoe laat ze thuis is en naar bed gaat.

Een plek hebben waar je je veilig en thuis voelt

Een plek waar je jezelf kunt zijn, die huiselijk is en waar je je veilig voelt. De omgeving sluit zoveel mogelijk aan bij de behoeften en de wensen van de cliënt. Als begeleider lever je een belangrijke bijdrage aan het gevoel van veiligheid van de cliënt. We gaan ervan uit dat je een onvoorwaardelijke ondersteuningsrelatie met de cliënt aangaat. Dit betekent dat je er altijd bent voor de cliënt. Ook op de momenten dat hij het moeilijk heeft en er sprake is van moeilijk verstaanbaar gedrag.

Mike werd altijd afgezonderd als hij agressie liet zien. Dit zorgde voor heftige momenten met nog meer agressie. Bij nadere analyse bleek dat hij op die momenten in paniek was. Hij zocht eigenlijk de nabijheid van de begeleider door bijna letterlijk in de begeleider te klimmen, waarbij hij zich vastklampte in de haren van de begeleider. Door hem juist op de momenten van opkomende paniek een stevige knuffel te geven, wordt nu een deel van de heftige agressie-incidenten voorkomen.

Kunnen leven in contact met anderen en kunnen uitdrukken wat in je leeft

Mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag hebben vaak, mede door hun gedrag, een klein netwerk. Daarom is het belangrijk dat we de cliënt ondersteunen bij het behouden en mogelijk uitbreiden van zijn netwerk. We helpen de cliënt om zoveel mogelijk mee te doen in de maatschappij.

Theo heeft geen familie die hem regelmatig opzoekt. Dankzij de inspanning van zijn persoonlijk begeleider heeft hij nu een bezoeker die één keer per maand iets met hem onderneemt buiten de woning. Hij geniet daar erg van.

Je talenten kunnen gebruiken en bijdragen aan de samenleving

Iedereen is ergens goed in. Doordat het moeilijk verstaanbaar gedrag vaak op de voorgrond staat, zijn de talenten van onze cliënt vaak onderbelicht. Het is aan ons om samen met de cliënt en/of zijn vertegenwoordiger te onderzoeken waar hij goed in is en wat hij leuk vindt om te doen. Vervolgens is de kunst om de talenten van de cliënt in te zetten in zijn dagelijks leven en in zijn werk.

Janne's grootste wens was om voor mensen te zorgen. Haar woede uitbarstingen werden echter als belemmering gezien om dat te realiseren. Door met Janne te bespreken dat het wel mogelijk was, maar dat er ook voorwaarden zijn om dat werk te kunnen doen, werkt Janne nu met veel plezier als woningassistent bij mensen met een ernstige meervoudige beperking.

Om kunnen gaan met de vragen en problemen die je in je leven tegenkomt

We vinden het belangrijk om maatwerk te leveren voor onze cliënten. Om die reden werken we niet vanuit één methodiek of werkwijze. We bekijken per cliënt wat de meest passende begeleidingsstijl is en daarmee de meest passende methodiek(en) of werkwijze.

Er is geen pasklaar antwoord op wat er moet gebeuren bij een cliënt met moeilijk verstaanbaar gedrag om een zo goed mogelijk bestaan te bereiken en te behouden. Bovenstaande is slechts een algemene richting. We gaan met elkaar in gesprek over wat voor deze cliënt zo goed mogelijk is en zoeken altijd naar hoe het beter kan.

Betekenis van de visie voor wonen en dagbesteding

Wonen

Voor de woonsituatie betekent deze visie dat cliënten betrokken zijn bij het dagelijks leven. Zij zorgen er samen met hun begeleider(s) voor dat het huishouden draait. Verder is er ruimte voor vrijetijdsbesteding. Dit kan zowel in de woning als daarbuiten. De woningen hebben een huiselijke sfeer.

Dagbesteding

Voor de dagbesteding betekent dit dat cliënten overdag zinvolle activiteiten uitvoeren, rekening houdend met hun talenten, mogelijkheden en beperkingen.

3. Hulpvragen

De hulpvragen van mensen met een verstandelijke beperking en moeilijk verstaanbaar gedrag zijn zeer divers en verschillen in de ernst en de mate van ondersteuning die nodig is.

Lichamelijk functioneren

Bij mensen die zich niet of nauwelijks duidelijk kunnen maken is het belangrijk om uit te sluiten dat hun moeilijk verstaanbaar gedrag veroorzaakt wordt door lichamelijke problemen.

Zie hiervoor ook: [Somatische verklaringen voor probleemgedrag](#) (Kingma-Thijssen, 2010).

Cognitief functioneren en sociaal-emotioneel functioneren

Cliënten die moeilijk verstaanbaar gedrag laten zien, hebben een zeer uiteenlopend cognitief ontwikkelingsniveau. Er is vaak sprake van een groot verschil tussen cognitief en sociaal-emotioneel functioneren. Dat betekent dat er een (groot) verschil is tussen kunnen en aankunnen. Het is belangrijk rekening te houden met het sociaal-emotioneel ontwikkelingsniveau en de begeleiding hier op af te stemmen. Ook is het van belang om de cliënt voldoende uit te dagen op zijn cognitief ontwikkelingsniveau. Er is bij deze doelgroep dus risico op over- en op ondervraging.

Joost is een man met een matige verstandelijke beperking en een sociaal-emotionele ontwikkelingsleeftijd van ongeveer een half jaar. Joost kan heel goed afwassen (passend bij zijn cognitieve ontwikkeling en vaardigheden). Maar als de begeleider niet in de buurt is, lukt het hem niet de afwas te doen (passend bij zijn sociaal-emotionele ontwikkeling). De kunst is samen met Joost de afwas te doen: hij wast en jij droogt. Zo kan hij de vaardigheid uitvoeren die past bij zijn cognitieve ontwikkelingsniveau. Tegelijkertijd bied je hem de nabijheid die past bij zijn sociaal-emotionele ontwikkelingsniveau.

Communicatie

Achter het moeilijk verstaanbare gedrag ligt vaak een boodschap die de cliënt niet op een andere manier duidelijk kan maken. Het is dus belangrijk dat we een beeld krijgen van de ontstaans-, uitlokkende en in standhoudende factoren. Zo proberen we de boodschap achter het gedrag te ontcijferen. De kunst is om niet te gaan beheersen of te focussen op het gedrag

Gedrag

Het omgaan met moeilijk verstaanbaar gedrag is het hoofdonderwerp van dit zorgprogramma. In het omgaan met moeilijk verstaanbaar gedrag is het belangrijk te kijken naar kwaliteit van leven voor de cliënt en te onderzoeken welke behoefte(n) de cliënt met het gedrag wil duidelijk maken.

4. Doelgroep specifieke thema's

Bij het werken met cliënten met moeilijk verstaanbaar gedrag kunnen een aantal thema's spelen. Specifieke thema's voor cliënten met een lichte verstandelijke beperking (LVB+) of ernstige verstandelijke beperking (EVB+) staan in de bijlagen verder uitgewerkt.

Ondersteuning/draagkracht van de begeleider

Werken met cliënten met moeilijk verstaanbaar gedrag vraagt veel van een begeleider. Hij krijgt te maken met veel stressvolle situaties. Het is dan ook van belang de begeleider voldoende te ondersteunen in zijn werk. Dat bieden we in de vorm van:

- scholing en/of coaching op doelgroep specifieke thema's
- het nabespreken van een agressie-incident met collega's;
- gesprekken met de locatiemanager;
- gesprekken met de nazorgfunctionaris bij (heftige) agressie-incidenten;
- bespreken van agressie-incidenten in de locatievergadering;
- scholing van begeleiders in 'Veilig verder'.

Op een aantal locaties wordt er met de [Veilig Plus aanpak](#) gewerkt. Een werkwijze waarbij de dialoog gecreëerd wordt over veiligheid, tussen begeleiders onderling maar ook tussen begeleiding, management en de ondersteunende diensten.

Veiligheid en risico's

Moeilijk verstaanbaar gedrag brengt risico's met zich mee. Voor de cliënt, voor de mensen om hem heen en voor zijn fysieke omgeving. We moeten iedere keer weer een afweging maken tussen de risico's en veiligheid. Als we een risico nemen, doen we dit weloverwogen. Dit beschrijven we in het ondersteuningsplan. Als we alleen kiezen voor de veiligheid van de cliënt kan hij zich meestal niet ontwikkelen of genieten van het leven. Bovendien leidt het beperken van risico's vaak weer tot andere risico's.

Medicatie

Er is de afgelopen jaren veel te doen over het gebruik van psychofarmaca zonder duidelijke diagnose. Jarenlang werden bij moeilijk verstaanbaar gedrag anti-psychotica of andere dempende middelen voorgeschreven. Vaak werd de dosering verhoogd op het moment dat het gedrag van de cliënt niet verbeterde. Soms werden nog andere middelen toegevoegd. Ondertussen is duidelijk dat de medicatie die zonder diagnose is voorgeschreven vaak onvoldoende werkt en kan leiden tot ernstige bijwerkingen (G.M. de Kuijper, 2014). Op dit moment bouwen we bij veel cliënten de medicijnen af die zijn voorgeschreven zonder duidelijke diagnose. Dit hangt mede samen met de nieuwe wet Zorg en Dwang. Het blijkt dat veel cliënten ook met minder of soms zelfs zonder medicatie kunnen. Zie voor verdere informatie ook de themapagina [Psychofarmaca](#).

Automutilatie

Automutilatie of zelfverwondend gedrag is een bijzondere vorm van agressie. Dit kan in heftige vormen voorkomen, met ernstige lichamelijke verwondingen of beperkingen tot gevolg. Bijvoorbeeld open wonden door hoofdbonken. Ook mildere vormen komen voor zoals op de eigen vingers bijten of zichzelf knijpen. Belangrijk is om ook bij dit gedrag op zoek te gaan naar waar dit gedrag vandaan komt.

Psychiatrische stoornissen

Er is bij deze doelgroep regelmatig sprake van bijkomende psychiatrische problematiek zoals autisme spectrumstoornis, stemmingsstoornissen, angststoornissen, trauma, psychose, hechtingsproblematiek en persoonlijkheidsstoornissen. Het signaleren hiervan en de samenwerking met de GGZ is hierbij van belang (zie samenwerking extern).

Seksualiteit

Iedere cliënt heeft het recht om de eigen lichamelijkeheid, intimiteit en seksualiteit op een positieve manier te beleven. Cliënten zijn door hun beperking echter vaak kwetsbaar in het aangaan van relaties. Deze kwetsbaarheid vraagt om ondersteuning, begeleiding en soms ook behandeling. Zie hiervoor de themapagina [Seksualiteit en relatievorming](#)

Meerzorg

Er kan een meerzorgtoeslag aangevraagd worden voor mensen die een ZZP VG7 hebben, maar meer zorg nodig hebben dan we uit het ZZP kunnen betalen. Dit kan zowel voor een individuele cliënt als voor een groep. Hiervoor moeten we aan meerdere voorwaarden voldoen. Deze voorwaarden staan op de site van het [CCE](#).

Wet Zorg en dwang

De wet BOPZ is in 2020 vervangen voor de wet Zorg en Dwang (WZD). Bij Gemiva hebben alle cliënten bij wie we onvrijwillige zorg inzetten een behandelplan. Als een cliënt een behandelplan heeft, dan is de betrokken gedragsdeskundige zorgverantwoordelijke. Dit betekent dat de begeleidingsadviezen van de gedragsdeskundige leidend zijn in plaats van adviserend. Het uitgangspunt bij onvrijwillige zorg is 'niet, tenzij..'

Wij streven er altijd naar om onvrijwillige zorg af te bouwen: helemaal of naar een minder beperkende maatregel. We volgen hierbij het stappenplan van de WZD. Zie ook de themapagina [Onvrijwillige zorg](#).

MIC meldingen

Als een cliënt agressie laat zien, doe je als begeleider een MIC melding in PC2. Deze meldingen komen binnen bij de locatiemanager en indien aangegeven de gedragsdeskundige. Zij kunnen wanneer nodig contact met je opnemen om ondersteuning te bieden. Een nazorgfunctionaris kan zo nodig nazorg bieden. Je kunt die nazorg zelf aanvragen. Ook de locatiemanager kan de nazorgfunctionaris inschakelen. Dit gebeurt altijd in overleg met de medewerker om wie het gaat.

5. Werkwijze

Ondersteuningsplan

We werken methodisch vanuit het ondersteuningsplan. Dit plan komt tot stand door de dialoog te voeren met de cliënt. Als de cliënt dat niet zelf kan, gaan we in gesprek met zijn vertegenwoordiger. In het ondersteuningsplan beschrijven we de beeldvorming, het perspectief en de daaruit voortvloeiende doelen. Die zijn het uitgangspunt voor de begeleiding. De gedragsdeskundige is altijd betrokken bij de omschrijving van de beeldvorming over mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag en de daaruit voortvloeiende begeleidingsstijl. Ook andere deskundigen kunnen hier een rol hebben (zie samenwerking)

Methodieken, orthopedagogisch behandel- en begeleidingsmodel,

Bij het bepalen van de begeleidingsstijl kunnen we gebruik maken van verschillende methodieken, behandel- en begeleidingsmodellen:

- [Gentle teaching](#)
- [Methode Heijkoop](#)
- [Affectief bewust begeleiden](#)
- [Oplossingsgericht werken](#)
- [Triple C support piramide](#)
- [Geef me de 5](#)
- [Video Interactie Begeleiding](#) (VIB)
- [Applied Behaviour Analysis](#) (ABA)
- Mentaliseren

Zie de [themapagina moeilijk verstaanbaar gedrag](#) voor meer informatie.

Samenwerking

In de ondersteuning van mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag werken we samen met:

Intern	Extern
<ul style="list-style-type: none">• Arts voor mensen met een verstandelijke beperking (AVG)• Gedragsdeskundige• Logopedist• Psychomotore therapeut/bewegingsagoog• Fysiotherapeut• Sensorische integratie-therapeut• Ergotherapeut• Spelagoog• Muziekagoog• Coach• Nazorgfunctionaris• Commissie Vrijheid en Eigen regie	<ul style="list-style-type: none">• Centrum voor Consultatie en Expertise (CCE)• Kristal• De Banjaard• Centrum Autisme• Poli+• Antes• Yulius• Externe AVG poli's• Politie/Wijkagenten

Samenwerken met verwanten

Vanuit de hulpvragen van de cliënt met moeilijk verstaanbaar gedrag wordt de zorg ingezet op de verschillende zorgvormen die Gemiva biedt. We werken methodisch op basis van het ondersteuningsplan. We leggen onze afspraken en doelen vast in het ondersteuningsplan,

bespreken het regelmatig en stellen het zo nodig bij. We werken samen, met elkaar, in de driehoek. De samenwerking met verwanten is van groot belang in de begeleiding van cliënten. We betrekken hen bij de ondersteuning en gaan het gesprek hier over aan.

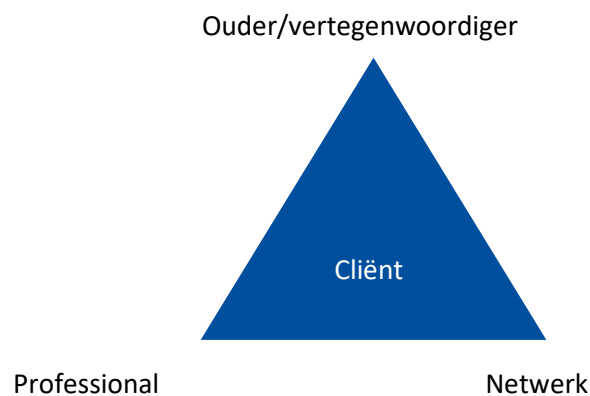
Samenwerken in de driehoek

We vinden de samenwerking in de driehoek:

1. Ouders of vertegenwoordiger(s)
2. De medewerker (professional) en
3. het netwerk (familie, vrienden, vrijwilligers) essentieel.

Het gaat hierbij ook om samenwerking (multidisciplinair) en afstemming tussen ouders en medewerkers, met de verschillende doelgroepen van het netwerk van de cliënt. In die samenwerking kunnen ook anderen een rol spelen, zoals (gezins)voogd, pleegouders, therapeuten, PPG of medewerkers van andere zorgaanbieders.

Het gesprek met de cliënt en of vertegenwoordiger/ouders is altijd het startpunt. De hulpvraag van de cliënt en/of zijn vertegenwoordiger is hierin leidend. Per cliënt, per vertegenwoordiger/ouder, per situatie wordt gekeken wat nodig is. Het is maatwerk. We werken vanuit één cliënt, één plan. Het is belangrijk dat alle betrokkenen bereid zijn tot afstemming en van elkaars inbreng weten.

6. Professionele kwaliteit

Om goede ondersteuning en/of zorg te bieden, is het belangrijk dat je competent bent en je je competent voelt om met deze doelgroep te werken. Daarbij gaat het om je houding, vaardigheden en kennis. Onderstaand overzicht van de competenties gebruiken we bij een ontwikkelgesprek, bij het inwerken van nieuwe medewerkers of bij teamreflectie.

a. Competenties

Houding

Werk je bij Gemiva dan werk je vanuit onderstaande houding. Die houding heb je in al je contacten: met de cliënt en zijn netwerk, met je collega's en met je externe samenwerkingspartners. Zo geef je invulling aan de kernwaarden van Gemiva: gastvrij, betrokken, verantwoordelijk en oplossingsgericht.

- Je stelt jezelf regelmatig de vraag: 'wat voeg ik toe aan een zo goed en gewoon mogelijk leven van de cliënt?'
- Je bent je ervan bewust dat je treedt in het persoonlijke leven van cliënten en hun naaste omgeving.
- Je bent onbevooroordeeld geïnteresseerd in de ander. Je luistert en/of kijkt naar wat de ander aangeeft en sluit daar bij aan. Je stelt (open) vragen, geeft erkenning en complimenteert. Je vult niet in voor de ander.
- Je vraagt naar eigen ideeën, eerdere successen, competenties en oplossingen, waardoor je het vertrouwen van de ander in zijn eigen mogelijkheden versterkt.
- Je sluit aan bij de talenten en vaardigheden van de ander.
- Je maakt duidelijke en haalbare afspraken, komt die na of stelt ze tijdig in overleg bij.
- Je reflecteert op je eigen doen en laten, onderzoekt de effecten van je gedrag en bent bereid waar nodig alternatief gedrag te ontwikkelen.

Vaardigheden

- Je bent in staat de behoefte en mogelijkheden van de cliënt duidelijk te krijgen, zodat de ondersteuning daarbij aansluit.
- Je bent in staat om het gedrag, de gezondheidssituatie en de ontwikkeling van de cliënt te observeren en veranderingen te signaleren. Je past de dagelijkse begeleiding hierop aan.
- Je bent in staat het ondersteuningsplan steeds aan te passen aan de situatie en behoefte van de cliënt.
- Je bent bereid en in staat om een vertrouwensrelatie op te bouwen met de cliënt, zodat de cliënt zich veilig voelt en vanuit die veiligheid invloed kan uitoefenen op zijn leven en omgeving.
- Je bent in staat de cliënt te ondersteunen bij het opbouwen en onderhouden van een persoonlijk netwerk. Je kunt samenwerken met het persoonlijk netwerk van de cliënt.
- Je bent in staat om diverse methoden, technieken en vormen van communicatie in te zetten in het contact met de cliënt.
- Je bent in staat om voorwaarden te scheppen waardoor de cliënt zo min mogelijk moeilijk verstaanbaar gedrag laat zien.
- Je bent in staat om op heldere en respectvolle wijze op te treden bij moeilijk verstaanbaar gedrag. Daarmee probeer je te voorkomen dat de cliënt of zijn of haar omgeving gevaar loopt.
- Je bent in staat het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen zo veel mogelijk te beperken en af te bouwen, zodat de cliënt niet onnodig in zijn vrijheid wordt belemmerd en de risico's aanvaardbaar zijn. Je weet hoe je dit op een verantwoorde manier kunt doen.

- Je kunt de cliënt op een flexibele manier begeleiden en zo stimuleren dat deze de mogelijkheden heeft om zich optimaal en zo zelfstandig mogelijk te ontwikkelen en zo veel mogelijk zeggenschap over zijn leven heeft.
- Je bent in staat te functioneren als spin in het web in het professionele netwerk rond cliënten met moeilijk verstaanbaar gedrag, gericht op optimale begeleiding van de cliënt.
- Je bent in staat de cliënt te ondersteunen op verschillende leefgebieden zoals wonen, dagactiviteiten, school en vrijetijdsbesteding.
- Je bent in staat randvoorwaarden te scheppen, zodat de cliënt een optimale woon- en leefsituatie heeft.

Kennis

Je beschikt over de (basis)kennis van de doelgroep, van de gevolgen van en interactie tussen de beperkingen en veel voorkomende stoornissen en problemen. Je weet wat dit betekent voor de begeleiding van een cliënt:

- de werking van het brein;
- verstandelijke beperkingen (matig, ernstig, zeer ernstig);
- andere veel voorkomende beperkingen, stoornissen (waaronder autisme) en gezondheidsproblemen (epilepsie, reflux, slaapproblemen, psychiatrische problematiek);
- sociale en emotionele ontwikkeling;
- ontwikkelingspsychologie;
- disbalans tussen de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling (disharmonisch profiel);
- interactie tussen verstandelijke en andere beperkingen, stoornissen en gezondheidsproblemen;
- veel gebruikte medicijnen en hun (bij)werking;
- moeilijk verstaanbaar gedrag bij cliënten, inclusief mogelijke oorzaken en achtergronden;
- hechting en hechtingsproblematiek;
- (on)veiligheid;
- sociale problematiek;
- verslavingsproblematiek en –zorg;
- seksuele problematiek in relatie tot de doelgroep;
- fysieke vormen van stress en agressie;
- de invloed van (veranderingen in) de fysieke en sociale omgeving op het welbevinden en op (probleem) gedrag van de cliënt;
- (belemmeringen in de) mogelijkheden tot communicatie en contact;
- relevante wettelijke kaders en richtlijnen van de organisatie, onder meer wat betreft vrijheidsbeperkende maatregelen;
- groepsdynamica.

Zie ook de competentieprofielen van VGN voor begeleiders die werken met cliënten met een [licht verstandelijke beperking](#) of [ernstig verstandelijke beperking](#) en moeilijk verstaanbaar gedrag.

a. Toerusting en werving

EQ-i 2.0

Als begeleider van mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag vul je een [EQ-i-vragenlijst](#) in. Na uitleg over de uitslag ga je in gesprek met je locatiemanager. Je spreekt af met welke doelen je aan de slag gaat.

Leergang MVG

In de leergang krijgen begeleiders een veelzijdige en actuele opleiding op het gebied van moeilijk verstaanbaar gedrag. Hierin wordt aandacht besteed aan de toepassing in de praktijk, de dilemma's die dit soms met zich meebrengt en de overdracht van de opgedane kennis.

Begeleiders in beeld (BIB)

Aansluitend aan de leergang starten begeleiders met de training [Begeleiders In Beeld](#). Binnen de training wordt de uitvoering van behandeling en begeleiding aan de emotionele intelligentie van de begeleiders gekoppeld. Hierbij wordt o.a. gebruik gemaakt van videofeedback.

Veilig verder

Bij [Veilig verder](#) leren begeleiders om moeilijk verstaanbaar gedrag professioneel te hanteren. De cursus is gericht op het proactief omgaan met moeilijk verstaanbaar gedrag waardoor communicatie tussen cliënt en omgeving hersteld kan worden. Hierbij gaat het niet alleen om het aanleren van fysieke technieken maar vooral om bewustwording van o.a. de omstandigheden waarin moeilijk verstaanbaar gedrag ontstaat, de eigen beleving hiervan en de eigen invloed hierop.

b. Deskundigheidsbevordering

Om kwalitatief goede ondersteuning en/of begeleiding te bieden, is het belangrijk dat je je kennis en vaardigheden bijhoudt en ontwikkelt en regelmatig reflecteert op je houding.

Hieronder staan mogelijkheden voor deskundigheidsbevordering. Een leervraag die aansluit bij de behoeften, ambities en de wensen van één of meerdere cliënten, is hierbij leidend.

- Leergang Moeilijk verstaanbaar gedrag
- Cursus Oplossingsgericht werken
- Cursus Psychiatrische stoornissen

c. Onderzoek

Triple-C

Tess Tournier is op 1 februari 2014 gestart als promovendus vanuit ASVZ. Bij haar promotieonderzoek onderzoekt zij de effectiviteit van Triple-C en gaat zij na wat de succesfactoren zijn voor het werken als begeleider met mensen met een verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblemen. Hierin worden factoren in de persoon zelf, de context en de organisatie meegenomen. Prof dr. Petri Embregts is betrokken als eerste promotor.

(Bron www.asvz.nl)

Leergang Moeilijk verstaanbaar gedrag

Binnen de organisatie wordt door Josefien Mellegers en Jantine de Wit onderzoek gedaan naar de leergang MVG en het aansluitende traject van 'Begeleiders in beeld'. Bij een eerste groep deelnemers worden door middel van interviews hun ervaringen in kaart gebracht. Bij een tweede groep deelnemers worden de effecten in kaart gebracht middels uitgebreider onderzoek. Doel van het onderzoek is de effecten van de leergang onderzoeken, bij begeleiders die werken met cliënten met moeilijk verstaanbaar gedrag.

Agressievermindering door supplementen

David Gast doet, vanuit de afdeling psychiatrie van het LUMC, onderzoek of supplementen van vitamines, mineralen en omega-3 vetzuren effectief zijn om agressief gedrag te verminderen bij jongeren- en jongvolwassen mensen met een verstandelijke beperking. Binnen Gemiva doen een aantal cliënten mee aan het onderzoek. Het onderzoek wordt ook uitgevoerd bij Amarant, Ipse- de Bruggen, Schakenbosch en Trajectum.

Onderzoek EVB+ in beeld!

Vanuit het kennisplatform EVB+, waar Gemiva aan verbonden is, wordt onderzoek gedaan naar de succesfactoren in de begeleiding van cliënten met EVB+ om inzicht te krijgen in de factoren die de zorgrelatie tussen cliënten en professionals beïnvloeden.

Met zorg naar de politie

Hendrien Kraal (Hogeschool Leiden) heeft onderzoek gedaan naar de besluitvorming rond aangifte van strafbaar gedrag binnen de zorg voor mensen met een licht verstandelijke beperking.

Literatuurlijst

- Reader leergang 'Probleemgedrag in de Context, de rol van de gedragsdeskundige'.
- Van der Helm, P. (2019). Leefklimaat! Voor jeugd en volwassenen. SPW Book.
- Jansen, A. en Kingsma-Thijssen, J. (2010). Somatische verklaringen voor probleemgedrag, bij mensen met een verstandelijke beperking.
- Kapitein, S. en Wieland, J. (2014). De nieuwe wet Zorg en dwang: over het gebruik en afbouwen van antipsychotica zonder geldige indicatie bij mensen met een verstandelijke beperking. Tijdschrift voor Psychiatrie.
- Kraal, H. (2019). Met zorg naar de politie; Over besluitvorming rond aangifte van strafbaar gedrag binnen de LVB-zorg. Brave New Books.
- Kuijper, G.M. (2014). Aspecten van langdurig antipsychoticagebruik bij mensen met een verstandelijke beperking.
- [NVAVG \(2019\). Multidisciplinaire richtlijn Probleemgedrag bij volwassenen met een verstandelijke beperking.](#)
- [Olivier-Pijpers, V. & Landman, W.\(2020\). Bewegen bij probleemgedrag. Centrum voor Consultatie en Expertise.](#)
- Werkgroep (SG)LVB van Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (2015). Competentieprofiel voor beroepskrachten in de gehandicaptenzorg die begeleiding en behandeling bieden aan mensen met een lichte verstandelijke beperking met ernstige gedragsproblemen.
- Werkgroep EVB+ van Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (2014). Competentieprofiel voor beroepskrachten in de gehandicaptenzorg die ondersteuning bieden aan mensen met een matige of (zeer) ernstige verstandelijke beperking en moeilijk verstaanbaar gedrag.

De doelgroep cliënten met een lichte verstandelijke beperking en moeilijk verstaanbaar gedrag (LVB+) is op een aantal gebieden specifiek. Kenmerkend voor deze doelgroep:

- Het sociaal-emotioneel functioneren blijft achter ten opzichte van het cognitief functioneren (50-85). Het sociale aanpassingsvermogen is beperkt. Hierdoor hebben zij moeite om aan de gestelde eisen van de omgeving te kunnen voldoen en is er een risico op overvraging.
- Een deel van de cliënten met een LVB heeft naast een beperkte intelligentie én vragen op het vlak van sociaal aanpassingsvermogen ook nog bijkomende vraagstukken. De combinatie van LVB-specifieke kenmerken en deze bijkomende vraagstukken kunnen tot uiting komen in moeilijk verstaanbaar gedrag en vragen om extra ondersteuning en gespecialiseerde zorg.

Zie de themapagina [LVB](#) voor meer informatie

De volgende thema's kunnen spelen bij deze doelgroep:

Problemen in de sociale omgeving

Deze doelgroep is kwetsbaar als het gaat om het aangaan van sociale contacten. Regelmatig komen cliënten in aanraking met *verkeerde* sociale contacten. Hierdoor is er een risico dat zij met criminaliteit of loverboys in aanraking komen.

Social media en internetgebruik

Voor cliënten is het gebruik van social media en internet heel aantrekkelijk. Het is voor hen eenvoudiger om sociale contacten aan te gaan. Doordat cliënten een beperkter sociaal inzicht hebben, brengt het internetgebruik ook gevaren met zich mee. Dit vraagt de aandacht in de begeleiding.

Verslaving

Verslaving (alcohol, drugs, gokken, gamen) is een thema dat met name speelt bij mensen met een lichte verstandelijke beperking, hoewel verslaving ook kan spelen bij cliënten van lager niveau. Binnen Gemiva is er veel beschreven over verslavingen en hoe hier als begeleider mee om te gaan. Zie hiervoor de themapagina [Verslaving](#).

Werk/dagbesteding

Het vinden van een plek op de arbeidsmarkt (een betaalde baan) is lastig. Het voor niets werken (dagbesteding) is vaak geen optie, een materiele beloning draagt bij aan de motivatie om te werken. Het is belangrijk om hier een creatieve oplossing voor te bedenken, hoewel dit niet altijd mogelijk is.

De doelgroep cliënten met een (zeer) ernstige verstandelijke beperking en moeilijk verstaanbaar gedrag (EVB+) kenmerkt zich door:

- De cliënten zijn in grote mate afhankelijk van anderen om hun leven vorm te kunnen geven.
- De verbale communicatiemogelijkheden zijn vaak beperkt.
- Naast een verstandelijke beperking is er vaak sprake van bijkomende problematiek zoals autismespectrum stoornis maar ook lichamelijke problemen en problemen met de sensorische integratie.

De volgende thema's kunnen spelen bij deze doelgroep:

Contact en communicatie

Doordat de verbale communicatiemogelijkheden van cliënten met EVB+ vaak beperkt zijn, is het van belang om te proberen om de non-verbale communicatie en de signalen van de cliënt zo goed mogelijk te begrijpen. Het in kaart brengen van het communicatieniveau en het inzetten van ondersteunende communicatiemiddelen kan hierbij helpen.

Lichamelijke problemen

Cliënten met een (ernstige) verstandelijke beperking hebben een verhoogd risico op lichamelijke problemen zoals epilepsie, slaapproblemen, reflux en obstipatie. Lichamelijke problemen of fysieke ongemakken kunnen een oorzaak zijn van moeilijk verstaanbaar gedrag. Door de beperkte communicatiemogelijkheden van de cliënten kan het lastig zijn om te achterhalen of hier sprake van is.

Sensorische integratie

Veel EVB+ cliënten hebben problemen met de sensorische integratie. Zij kunnen hierdoor onder- of overgevoelig zijn voor zintuiglijke prikkels, zoals voor geluid. De SI-therapeuten kunnen onderzoeken hoe hier in de begeleiding rekening mee kan worden gehouden.

Vrijheidsbeperkende maatregelen

Door het moeilijk verstaanbare gedrag kunnen er situaties zijn waarbij het inzetten van zwaardere vormen van vrijheidsbeperkende maatregelen bij deze doelgroep voor de hand lijkt te liggen. Bijvoorbeeld wanneer de oorzaak van het gedrag niet duidelijk is of het gedrag voor de omgeving onvoorspelbaar is. Het is belangrijk om een zorgvuldige afweging te maken over de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen, te blijven zoeken naar de oorzaak van het gedrag en te kijken naar alternatieven voor vrijheidsbeperking.

Voor de EVB+ doelgroep is ook informatie uit het zorgprogramma [Mensen met Ernstige Meervoudige Beperking](#) bruikbaar.

Gemiva is betrokken bij het [Landelijk kennisplatform EVB+](#)